

Ewout Storm van Leeuwen

REFUGIUM

novelle

Een groepje mensen heeft een oud hotel gekocht om er een woongemeenschap te stichten met een kleine ecologische voetafdruk.

Dan breekt de pleuris los en in Nederland wordt de Staat van Beleg afgekondigd, stroom en brandstoffen zijn gerantsoeneerd, gas is onbetaalbaar of afgesloten, internet en GSM begeven het langzaam maar zeker.

De woongemeenschap raakt overladen met vluchtelingen. De vele handen maken het echter wel mogelijk zelfvoorzienend te worden wat voedsel betreft.

Tegenover de dreigende ineenstorting stellen de bewoners hun vindingrijkheid en gemeenschapszin.

Ewout Storm van Leeuwen, *Refugium*

Copyright © 2022 Ewout Storm van Leeuwen en voor deze uitgave Boekencoöperatie Nederland U.A.

Een uitgave van Artscience, onderdeel van de Boekencoöperatie

Boekverzorging: Ewout Storm van Leeuwen

Afbeelding omslag:

nl.freepik.com/vrije-vector, © Monique Kooijmans

Alles uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

boekcoop@gmail.com

www.boekencooperatie.nl

NUR 301 (novelle)

ISBN 9789492079619 (papieren boek)

Ewout Storm van Leeuwen

REFUGIUM

“Après nous le déluge”

novelle

De werktitel was: Man en Vluchten, geschreven na *Man en Hond*, *Man en Paard*, *Dickie* (Man en kind), *Fietsen* (Man en Fiets), *Oldtimers* (Man en Auto), *de Man en zichzelf* en *Het stromen van water*.

Vragen als: “Wat als?” en “Hoe verhoud ik mij tot...” houden mij meer en meer bezig.

Het eerste deeltje avant la lettre in deze serie (als je daar al van kan spreken) is Man en Kat, dat *De reis van Chéri* is gaan heten toen ik het geschreven had, in 2017, over mijn reis door Ierland met een kat. Dat was nog verteld langs de werkelijkheid, zoals ik die beleefd had.

Man en Hond is pure fictie, het viel me in toen ik in Chartres was voor onderzoek aan de kathedraal, waar ik een historische roman over schrijf.

Die korte novellen bevalen me wel, na *The beautiful reset* van 600 pagina's.

Eigenlijk ga ik bij het schrijven van deze verhalen te werk als een kunstschilder: voor mij staat een wit doek dat ik met kleur wil vullen. Dat lege doek is een man (in deze novelle twee vrienden) met een beperkt, aflopend bestaan, eenzaam en teruggetrokken. Dan treft in de andere novellen de hoofdpersoon een kat, hond, kind, paard of vrouw die dat lege blad inkleurt.

En hier een situatie dat een afgelegen woongemeenschap vol zit met vluchtelingen in een land dat in Staat van Beleg verkeert.

Dat had ook de titel kunnen zijn...

De mannen komen tot leven, dat ze in dienst stellen van de anderen. Het vervult hen met een liefde voor die anderen, een niet-egoïstische liefde. Een soort *reset and play*, hen geschonken door de goden of het noodlot, of gewoon door hun eigen verlangen.

1

Franco! De landdrost gaat het tentenkamp ontruimen!’

De grijze eminentie rechte zijn rug en keek het hijgende meisje met gefronste wenkbrauwen aan. Zijn lichaam was vermoeid en deed pijn, zijn geest was zwaarmoedig; waarom viel ze hem lastig juist nu hij vrede probeerde te vinden in zware landarbeid?

‘Waarom vertel je dat aan mij?’

‘Oh, ik dacht dat u... dat... nou ja, ik moet het aan iemand vertellen...’

‘De Raad bestaat uit nog elf leden...’

‘Tien.’

Franco zuchtte. Ze had natuurlijk gelijk, maar dat was nog geen verklaring waarom ze juist hem deze noodlottiging kwam brengen.

‘Was er echt niemand anders om je bericht aan door te geven?’

‘Ik dacht... u heeft het er altijd over dat we waakzaam moeten zijn en dat de buitenwereld niet te vertrouwen is. Ik was van mening dat u...’

‘Waarom zeg je opeens u? We spreken elkaar altijd met jij aan.’

‘Niet waar ik vandaan kom.’

‘Akkoord, dat kan. Je was van mening...’

‘Dat jij daar adequaat op zou reageren, zonder tijd

te verliezen of me niet te geloven.'

Een glimlach brak door als de zon vanachter een wolk bij het zien van de moed die ze ondanks haar opperste verwarring vertoonde. Het beroep dat ze op zijn realisme deed maakte adrenaline los. Zijn bokkige houding sloeg om in alertheid.

'Ik neem aan dat jij en je vriendin met jullie drone aan het luistervinken waren?'

Ze knikte en sloeg haar ogen neer. 'Weet je dan alles?'

'Ik doe mijn best. Heb je ook gehoord wanneer?'

'Morgenochtend, bij het eerste licht.'

Hij strekte zijn hand uit, zwart van het aardappels rapen, en streekte haar verhitte wang.

'Dank je, lief kind. Je kunt zelf wel bedenken aan wie je de boodschap verder moet doorgeven en aan wie niet. '

Hij keek op zijn horloge. 'Over een kwartier krijgsraad in de bovenzaal. Geef dat aan de anderen door, wil je? Je hoeft niet te rennen,' maande hij net op tijd. 'Dat roept maar vragen op.'

Het meisje schoot weg.

Franco ging verder met aardappels rapen tot zijn mand vol was, zwaaide hem op zijn schouder en ploeterde door het droge zand naar een platte wagen, waar hij zijn mand op zette. Hij liep het karrenspoor op naar het huis, waste daar zijn handen in de stromende irrigatiegreppel van de moestuin en ging

vermoeid in een rotan stoel op het terras zitten. Nog vijf, nee zes minuten om uit te rusten. Aardappels oogsten was zwaar werk, temeer daar die patatten zo groot waren, tot meer dan een kilo per stuk.

Hij zag de staf onopvallend het huis binnengaan. Niemand van de vele werkers leek gealarmeerd te zijn. Toch hing er spanning in de lucht, maar dat was al dagen zo. Niet alle mannen, en zeker sommige Afrikaanse en Oost-Europese jongemannen, waren tevreden met het zware oogstwerk. Ze stonden meer bij elkaar te praten en te roken dan dat ze zich bukten om een aardappel op te rapen. Het waren vanouds weer de vrouwen en kinderen die het meeste werk deden. Het ergerde hem mateloos, maar hij kon niets anders doen dan het goede voorbeeld geven.

Hij stond op en kuierde de serre binnen, waar hij een beugelflesje van hun eigen bier uit de koeling achter de bar haalde en een streepje op de lijst zette. Lurkend aan de fles beklom hij de trap.

Een snelle blik door de bovenzaal. De staf was compleet, op eentje na. Het meisje stond met een wit gezichtje in het brandpunt van de halve cirkel van stoelen. Franco ging op een van de twee vrije stoelen zitten en de voorzitter, Aili uit Ethiopië, opende de vergadering, die in het Engels werd gehouden. Ze wuifde naar het meisje. 'Het woord is aan Ilonka.'

Ze slikte en werd rustig onder de welwillende aandacht van de raadsleden.

‘Ik heb Lucy niet kunnen vinden en ik durfde ook geen bericht voor haar door te geven.’ Ze knikte naar Franco. ‘Om geen onrust te veroorzaken.’

‘Het is goed, Ilonka, je hebt ons kunnen bereiken. Lucy zullen we later op de hoogte brengen,’ zei Geertje, een van de *elders*.

‘Herhaal je bericht, met alle details graag,’ spoorde Franco haar aan. Dat deed ze zo uitgebreid als ze durfde. Zij en haar vriendin hadden een drone uitgerust met een camera en een minuscule richtmicrofoon en voerden af en toe verkenningsvluchten in de omgeving uit, waarbij ze het een sport vonden om de drone onzichtbaar vlak bij hun doel te parkeren en gesprekken af te luisteren. Door dan zender en ontvanger uit te schakelen was hun drone elektronisch niet detecteerbaar. Beeld en geluid werden opgeslagen en luisterden de twee meiden op hun basis – de oude caravan waar ze in woonden – af.

Ze vertelde dat ze gesprekken over de ontruimingsactie hadden opgevangen van mannen die onder de drone doorliepen, die ze in een boom hadden laten landen.

‘Dank je. Neem plaats, Lucy’s stoel is nog vrij. Ilonka, ik wil je graag ad hoc als lid van de Raad voordragen.’

Hij keek rond hoe de anderen daar op reageerden; als laatste keek hij Aili aan.

Die herhaalde Franco’s voorstel en besloot met: ‘Iemand bezwaar?’ Niemand stak zijn of haar hand op.

‘Bij acclamatie is Ilonka opgenomen in de Raad,’ formaliseerde de voorzitter het besluit. ‘Waarvan acte.’ De notulist typte het ijverig in op zijn laptop.

‘Ze komen morgenochtend bij het eerste licht dus. Wat willen we dat de landdrost en zijn boa ploeg zien?’

‘Een leeg terrein,’ was de respons van de eerste in de rij. Franco glimlachte. De drie woorden werden door de hele staf herhaald.

‘Ik heb 163 aanmeldingen voor het avondmaal,’ bracht Geertje in. ‘Ik schat dat ongeveer 20 mensen zelf koken. Dan moeten we zeker 180 mensen in huis onderbrengen.’

‘Wat doen we met de tenten?’ vroeg een ander. ‘Ze moeten allemaal worden afgebroken en ergens verstoppt worden.’

‘Opstapelen, hooi erover en afdekken met een dekzeil.’ Jos, die voor de schapen en koeien zorgde, zag het kennelijk niet als een probleem.

‘Campers?’

‘De grens over. Niet ver van ons is een Raststätte aan de Autobahn. Daar kunnen ze de nacht doorbrengen. 24 uur toegestaan.’

‘Waar moeten de mensen in huis slapen?’

‘Beneden honderd, de rest op de eerste verdieping.’ Franco greep in. ‘Niemand beneden, dat kunnen ze zien als ze naar binnen schijnen. Iedereen moet naar de verdieping en de zolder. Vroege vogels kunnen nog

voor het licht wordt het bos ingaan en langzaam naar het noordoosten trekken.’

‘Weet iedereen wat er gedaan moet worden?’

Ilonka zat heftig te knikken. Deze snelle paraatheid was een verrassing.

Franco zag het en wenkte haar. In het geroezemoes van de opbrekende Raad kwam ze naar hem toe. Hij schoof een zegelring van zijn vinger.

‘Laat deze ring zien als er aan je getwijfeld wordt, lieve kind, wanneer je onze besluiten in het tentenkamp verkondigt. Je bent nu volwaardig lid van de Raad en niet eens de jongste: Timo was twaalf toen hij raadslid werd, maar die is nu in Frankrijk.’

‘Dan is hij toch ook 14?’

‘Ik denk het. Ga nu, om half zeven is de avondmaaltijd en om acht uur wordt het donker. Dan moet iedereen binnen zijn, ik verwacht drones met camera’s.’

‘Die zijn er al geweest.’

‘Oh? Ja, dat viel te verwachten. Zijn jullie de enigen die ze hebben gezien?’

‘Ik heb er niemand over gehoord. Iedereen is druk met de oogst omdat alles opeens tegelijk rijp is. Alleen mijn vriendin en ik kijken altijd omhoog waar onze drone is. We wisten dat er nog eentje was omdat we zijn signaal konden opvangen.’

‘Zo, dan zijn jullie aardig modern uitgerust.’

Ze straalde. ‘Dat komt vooral door Stefanie. Ze is een kei in elektronica.’

De Raad zwerfde uit om de besluiten uit te voeren. Franco zat in zijn stoel op het terras en keek toe. Hij was geradbraakt nu de adrenaline was verbruikt en nipte aan een glas wijn. Hij was ook gerust: de oplopende spanning met de autoriteiten was slopend geweest en nu was eindelijk de bom, het abces gebarsten. Er was feitelijk geen enkele rechtszekerheid meer. Gemeenteraden, wethouders en burgemeesters waren ondergeschikt gemaakt aan de nieuw ingestelde landdrost. Vrijwel alle politie was samengetrokken in de grote steden en hun taken daarbuiten waren overgenomen door boa's, die tegenwoordig beter getraind en bewapend waren met elektrische wapenstokken, pepperspray en nog een onaangenaam middelje. Het was snel gegaan. Onvoorstelbaar eigenlijk, maar als je het vergeleek met de inschikkelijkheid van de Nederlandse bevolking met de Duitse bezetting in '40 en '41, niet verbazingwekkend.

Hij zuchtte diep. Het verval van de rechtsstaat had hem als rechtskundige hard aangegrepen.

Maar er was hoop. De *youngsters*. Zo'n Ilonka deed hem denken aan dat Zweedse tienermeisje, Greta Thunberg, dat de VN had toegesproken en jarenlang het icoon van de wereldwijde beweging voor klimaat en biodiversiteit was geweest. Tot ze was vermoord. Samen met vele andere milieuactivisten.

Zijn tweede zucht van spijt en nostalgie werd minder diep: de mensen begonnen zich in het huis te ver-

zamelen. Enkele vrouwen en alle kleine kinderen in de eetzaal, de rest buiten bezig met het stapelen van tenten en andere uitrusting. Het liep gesmeerd en zonder stemverheffing. Ook de anders zo onwillige jonge mannen deden hun uiterste best.

Op een gegeven moment kwam Ilonka hem een bord eten brengen.

‘Hoe gaat het, lieve kind?’

‘Op rolletjes, Franco, we weten allemaal wat we moeten doen.’ Ze worstelde duidelijk met iets, haar stem klonk korzelig.

‘Heb ik het goed dat je liever niet meer met “lieve kind” wordt aangesproken?’

‘Ik ben nu raadslid, Franco.’

‘Je hebt gelijk, raadslid Ilonka. Ik ben alleen in een erg nostalgische bui.’

‘Geeft niet, Franco.’ Ze kuste hem snel op de wang en verdween in de schemer.

Stefanie, de vriendin van Ilonka, kwam schuchter naar hem toe. Het was een nerd meisje dat er niets aan vond dat ze een meisje was en er dan ook uitzag als een androgyne jongen. Ze vond jongens eigenlijk nog erger, had ze een keer gezegd.

‘Eh, Franco...’

‘Ga zitten Stef. Heb je al gegeten?’

‘Nee, straks. Eh, over die drones...’

‘Knap staaltje van jullie, nu zijn we op tijd gewaarschuwd. Hoe hebben jullie dat voor elkaar gekregen?’

De landdrost zetelt in de kazerne in Assen, zover vliegt jullie drone toch niet?’

‘Nee, we zijn er gister met de bus naartoe gegaan en hebben eerst een aanvliegeroute gespionneerd waarbij onze drone niet gezien of gehoord kon worden. Toen hebben we hem in een boom laten landen en pas terug gehaald toen de batterijen leeg raakten.’

Zo, dacht Franco. Als je haar op haar kennis aanspreekt is ze niet zo terughoudend.

‘Wat kwam je me vertellen, Stef? Je hebt daar een ontvanger, als ik goed zie.’

‘Dat zie je goed. Dit is de ontvanger waarmee we gestreamd geluid en beeld van onze drone kunnen opvangen. Ik heb hem uitgebreid en nu kan ik ook signalen van andere drones ontvangen. Alleen niet decoderen.’

‘En wat ontvang je nu?’

‘Niets. Dat maakt me achterdochtig.’

‘Je had verwacht dat we bekeken zouden worden?’

‘Jij dan niet?’

‘Daar ga ik meestal van uit. Wat denk jij?’

‘Er zijn verschillende mogelijkheden. A, ze hebben voor ons geen drone beschikbaar omdat die elders worden ingezet of omdat ze in reparatie zijn. B, ze hebben geen drone nodig omdat er een spion bij ons zit die informatie aan ze doorgeeft, gewoon per mobiel.’

‘Ga maar van het laatste uit.’

Ze keek hem verschrikt aan. Speculeren met veronderstellingen was heel wat anders dan voor het feit zelf te staan.

Franco lachte. ‘Stef, als je zo lang als ik heb geleefd en al die tijd goed hebt opgelet, zijn er weinig goede of slechte kanten van de mens die je nog zouden verbazen. Wij hebben toch ook spionnen bij hun? Jullie twee? Waarom zij dan niet bij ons? De eerste noodzaak bij een conflict is weten waar de ander is en wat die doet, liefst ook wat die denkt. Daarom spoor ik iedereen aan om geen informatie via telefoon, apps of social media te verspreiden. Dat doen ze helaas toch, onwetend als de meesten zijn.’

‘Dat is niet zo makkelijk meer,’ mopperde het meisje. ‘We hebben hier geen internet meer en het bereik voor mobieltjes is op de grens en soms niet.’

‘Waarom denk je dat dat is?’

‘Heb jij dat gedaan?’ Franco schudde nee.

‘Wie dan?’

‘We waren tot voor kort een hub voor ongecensureerde informatie en online uitzendingen van lezingen, YouTube interviews en docu’s. Daar is een einde aan gekomen toen onze internetverbinding werd verbroken. Heel grof: een graafmachine heeft de glasvezelkabel losgetrokken.’

‘Expres?’

‘Tuurlijk. Elke aannemer en grondwerker weet waar kabels en leidingen liggen voordat ze een spa in

de grond steken. Dat zijn ze wettelijk verplicht en de boetes zijn hoog.'

Hij hoorde haar maag rommelen. 'Stef, ga gauw eten en kom daarna bij me terug met Ilonka. Ik heb een opdracht voor jullie. Praat er met niemand over, ik weet niet wie hier allemaal voor de gevestigde macht spioneren. Laat je ontvanger hier staan, doe de tas dicht; niemand hoeft te weten wat jullie kunnen.'

Hij beëindigde zijn intussen afgekoelde maaltijd en dronk wijn, in afwachting tot de meiden terug zouden komen.

Dat duurde nogal lang. Het herbergen van zoveel gasten en het verbergen van de ladingen kampeermateriaal gaf een enorme drukte. Nu het eten gedaan was begonnen de campers, verbouwde busjes en tiny houses het terrein te verlaten.

Tegen dat het donker werd kwamen Ilonka en Stefanie bij Franco zitten. Ze waren bezweet en moe van het sjouwen en regelen, maar ook heel tevreden dat ze het er zo goed van hadden afgebracht.

'Kijk nog eens op je ontvanger, Stef.' Franco durfde het wel aan, er was niemand anders op het terras.

Ze zette het ding aan – een aluminium doos met knopjes en een scherpje – en scande de ether af naar signalen.

'In het bereik dat ik kan ontvangen geen signalen, Franco,' meldde ze. 'Voor zover we weten kunnen alle stuur- en data signalen van drones met deze ontvan-

ger ontvangen worden.'

'Ik denk dat ze allang weten wat we gedaan hebben, als ze inderdaad een spion bij ons hebben.'

'Er is geen bereik meer voor 4G, 5G en UMTS,' meldde Ilonka die al die tijd met haar smartphone in de weer was geweest. 'De laatste provider die we hier konden ontvangen is al uren uit de lucht.'

'Wat gebeurt er toch? Dit is niet normaal.'

De meisjes keken bezorgd op naar Franco's gezicht, dat flauw oplichtte in de flakkerende schijn van een paar vetpotjes.

Prompt doofden alle lichten. Vanuit het huis klonk enig gegil en geschreeuw; even later verschenen er flakkerende vlammetjes voor de ramen, gevolgd door enkele lichtjes, gevoed door de accu's van het eigen stroomsysteem.

'Allemaal intimidatie,' mopperde Stefanie. 'Wedden dat ze morgenochtend rond een uur of vijf komen. Als het net gaat schemeren?'

'Daar zou je wel eens gelijk in kunnen hebben,' mompelde Franco. 'Ilonka, wil je me een deken uit mijn appartement brengen? Er is een wandkast met onderin dekens, kussens en dekbedden. Ik denk dat ik vannacht hier de wacht ga houden.'

'Voor mij ook, Iel. Ik blijf ook op wacht.'

'Drie dekens dus,' concludeerde Ilonka. 'Ik blijf natuurlijk ook. Loop je mee, Stef? Het is teveel om alleen te dragen.'

Ze maakten het zich gemakkelijk in de terrasstoelen. Geleidelijk brandden de vetpotjes leeg en gingen ook in het huis alle lichtjes uit. Er waren er meer die de gemakkelijke terrasstoelen verkozen boven een krappe slaappleats in huis.

De meisjes hadden hun stoelen tegen die van Franco geschoven en waren al snel in diepe slaap verzonken. Hijzelf was in een lichte trance; zijn lichaam en geest waren in volkomen rust, alleen zijn gehoor was alert. Hij mediteerde op golven van diepe onthechting, af en toe bovenkomend in een verruimd bewustzijn dat zich kilometers rond het huis uitstreckte. Op een helder moment besepte hij dat hij zich meer verliet op deze twee slimme meiden dan op veel anderen in de Raad. Hij besepte in een volgende lucide moment dat de oudere halfbroer van Stefanie, aan wie die alles leerde over elektronica dat hij wist, waarschijnlijk de mol was die de landdrost van informatie voorzag. Natuurlijk had die jongen een eigen zender, die was niet afhankelijk van GSM telefonie.

Het schermpje van Stefanie's ontvanger lichtte op. Ze bleek te zijn gaan slapen met een oortje in en was meteen klaarwakker. Ze las het schermpje af en keek Franco verschrikt aan. 'Er zit een zender hier vlakbij,' fluisterde ze. 'Heel sterk signaal.'

Franco, nog half in de sfeer van zijn trance, legde zijn hand onder haar kin. 'Dat is je broer, lieve kind.'

Ze verstarde even. Twee tranen biggelden over haar wangen. 'Ik weet het, Franco, maar ik wilde het niet weten. Hij is mijn broer en...'

'Hij heeft je geholpen om deze ontvanger te bouwen, Stef. Zodat we niet onvoorbereid zijn. Veroordeel hem niet.'

Ze schudde haar hoofd. 'Nee, Franco, dat doe ik niet. Maar het is wel moeilijk.'

Ze verstarde weer en scheen te luisteren naar wat haar oortje vertelde.

'Het is mijn broer!' hijgde ze. 'Hij praat met me!'

'Wat zegtie? Wat zegtie?' Ilonka was wakker geworden en trok aan Stefanie's arm.

'Ze komen en ze hebben infrarood zicht!'

'Oké, we gaan ze verblinden!' commandeerde Franco en verhief zijn stem: 'Mensen, opstaan! Vetpotjes aansteken, vuurtjes maken.'

Verschrikt kwamen donkere bulten op het terras in

beweging. De meisjes hadden direct begrepen waar Franco op uit was, staken tuinfakkels aan, voorzagen vetpotjes van nieuwe lichtjes. Anderen staken vuurkorven en barbecues aan met scheuten spiritus en lampolie. Weldra was het huis omringd door vuur, levend, flakkerend vuur. Franco had een paar mensen naar binnen gestuurd met de opdracht dat iedereen daar op de grond moest gaan liggen, opdat ze van buiten niet zichtbaar waren, noch in gewoon licht, noch in infrarood.

Ze wisten dat ze vanuit het donker bekeken werden, dat er misschien wel soldaten hun wapens op hen gericht hielden. Ze stonden in een rij om het gebouw heen, keurig op anderhalve meter afstand; enkele kinderen, mondkapjes op, gingen rond met bekers thee.

‘Ik zie nergens signaal van een drone,’ fluisterde Stefanie tegen Franco. Ze zat achter hem met haar rug naar buiten gericht.

‘Ik ga een ronde doen,’ kondigde Franco aan. De aankondiging werd fluisterend van persoon tot persoon doorgegeven. ‘Ilonka, wil jij zo’n grote veldlamp voor me halen?’

Even later kwam ze terug met twee lampen. ‘Ik loop met je mee.’ Haar toon maakte duidelijk dat op tegenspraak niet gereageerd zou worden.

Ze liepen het veel betreden pad op naar het weiland waar de camping was geweest. Ze schenen uit-

gebreed in het rond met de sterke schijnwerpers. Ver weg, over de brug, hoorden ze enkele dieselmotoren aanslaan.

‘Zouden ze zich al hebben teruggetrokken?’ fluisterde Ilonka.

‘Zou kunnen,’ antwoordde Franco monter. ‘Ze zullen hebben geconstateerd dat er geen illegale camping meer is, waarmee elke grond voor een inval is verdwenen.’

‘Waarom zouden ze ’s nachts zijn gekomen?’

‘Daar heb ik ook over nagedacht. Ik denk dat het dan de meeste angst aanjaagt. Moet je je voorstellen, iedereen slaapt de slaap der onschuldigen en dan staan er opeens boa’s of soldaten aan je tentje te rukken en te brullen. Kinderen gaan krijsen, vrouwen gillen, mannen boos schreeuwen. Volslagen paniek, vechtpartijen. Die mannen hebben allemaal nachtzicht kijkers en ze kunnen ongezien er op los meppen.’

‘Zouden ze dat echt hebben gedaan?’

‘Wat anders? Normaal komt de politie eerst een waarschuwing uitdelen en een ultimatum stellen wanneer de boel ontruimd moet zijn. Wij hebben niets gehoord, geen politie gezien, geen brief gekregen. Het is dat jij en Stef zijn gaan spionneren en hebben gehoord wat ze van plan waren. Anders was het een onaangename verrassing geworden.’

‘Maar dat klopt toch niet?’ hakkelde Ilonka. ‘Ons lot kan toch niet afhangen van wat twee eigenwijze